Aurul high-tech al Metropolitanului

(Costin Popa – 12 octombrie 2010)

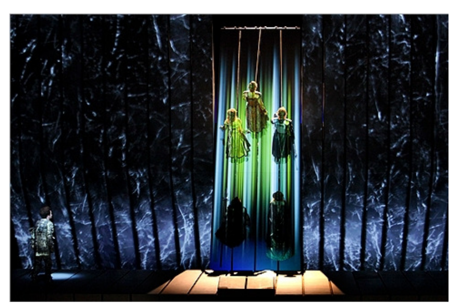
Mai mult decât 2012, presupus an al catastrofelor, 2013 pune pe jar lumea lirică. Provocarea vine prin dubla aniversare, 200 de ani de la nașterea deopotrivă a lui Giuseppe Verdi și a lui Richard Wagner. Cum vor fi sărbătoririle? Dacă pentru maestrul de la Busseto problema este ceva mai complicată dat fiind numărul mare al opusurilor, pentru bardul de la Bayreuth totul pare să se simplifice. Aparent. Pentru că ambițioșii manageri țintesc direct către **Ring**, tetralogia – monument cu 17 ore de muzică și 34 de interpreți. Totul se cuvine pregătit din timp, așa că teatrele mari și potente din punct de vedere financiar imaginează montări noi, în pofida crizei. Și cum demersul nu poate fi lăsat pe ultimii metri, startul se dă de pe acum.

45 de tone, 16 milioane de dolari

Faimoasa scenă a Metropolitanului newyorkez i-a încredințat lui Robert Lepage mizanscena celor patru opere ale **Inelului Nibelungului**. Personalitate complexă, scriitor, actor, regizor de teatru și film, canadianul nu se află la primul eseu în teritoriul liric. Creditat cu montări importante, **Castelul prințului Barbă-Albastră** de Bartók și **Erwartung** de Schönberg la Opera Canadiană, **Damnațiunea lui Faust** de Berlioz în Japonia și la Paris, **1984** de Lorin Maazel la Covent Garden, **The Rake's Progress** de Stravinsky la Bruxelles, San Francisco și Madrid, creatorul de 53 de ani originar din Québec City este apreciat drept corifeu al montărilor luxuriante, tehnicizante, incitante. Nimic mai potrivit pentru o Americă dispusă să caute frenetic și să accepte fără rezerve spiritul Hollywood-ului, chiar dacă moda a cam trecut odată cu noile trenduri ale conceptului de Regietheater și cu limitările bugetare. Nu și pentru Metropolitan Opera care a alocat nu mai puțin de 16 milioane de dolari (20 după unii!) pentru noua producție cu **Aurul Rinului**, deschizătoarea de drum a **Ring**-ului. Pe lângă cifra exorbitantă, care bate toate recordurile în materie, o sumă de 100 000 de dolari pare minoră dar șocantă dacă ne gândim la ce a fost folosită. Pur și simplu pentru consolidarea scenei, spre a susține decorul megalitic care cântărește fix 45 de tone, consfințind cea mai complicată montare din istoria teatrului newyorkez și nu numai. 24 de planșee rotitoare în cele mai felurite unghiuri au schimbat planurile, imaginând fie adâncurile Rinului, fie lumea terestră, fie abisurile Nibelheim-ului, fie ascensiunea spre Walhalla. A fost o viziune scenic abstractă, datorată lui Carl Fillion, semnatarul decorurilor, susținut de lighting designer-ul Etienne Boucher și de artistul (așa trebuie să-l numesc!) care a mânuit imaginile video, Boris Firquet. Interesant ar fi fost de cunoscut și numele celui care a stat la computer dar se pare că efectele speciale au fost datorate companiei Ex Machina, proprietate a regizorului. Așadar high-tech la Metropolitan, grație lui Robert Lepage și asociatului său, Neilson Vignola.

Nibelheim

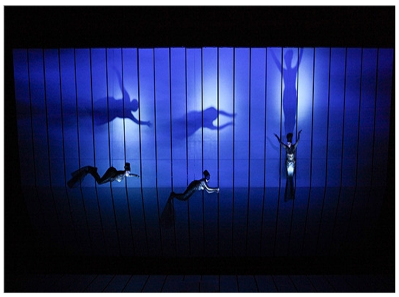

Nibelheim

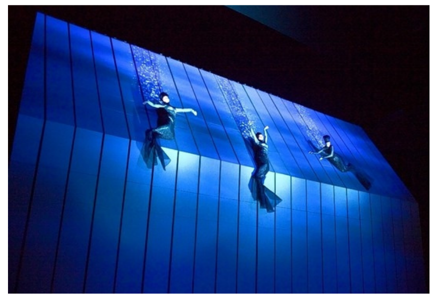

Intrarea în Walhalla

Am văzut totul în transmisie live HD la cinematograf în București și am rămas cu impresii, în covârșitoare măsură, foarte pozitive.

30 de minute de exerciții fizice

Poate cel mai memorabil moment a fost prima scenă a operei, în care Fiicele Rinului deapănă povestea comorii din străfunduri. Pe fundalul albastru al apelor, cele trei nimfe, Woglinde, Wellgunde și Flosshilde, se joacă, plutesc, se unduiesc cu mișcări largi pe o înălțime de cca 10 metri de la nivelul scenei. Imaginea propriilor umbre amplifică efectul. Nu sunt acrobate de circ, nu sunt figurante, nici balerine, ci chiar interpretele Lisette Oropesa (soprană), Jennifer Johnson (mezzosoprană) și Tamara Mumford (mezzosoprană).

La prezentarea dinaintea spectacolului, în culise, însuși regizorul a explicat stupefianta realizare. Cele trei cântărețe erau încorsetate în chingi la nivelul torsului, suspendate de cabluri, iar tehnologia interactivă computerizată făcea ca în urma mișcărilor de brațe, de trupuri și chiar a sunetului vocilor, să fie generate bule de aer care dădeau senzația învolburării apelor Rinului, a căror curgere era efectul unei proiecții. Impresii de neuitat! Cinematografie de cea mai bună calitate pe o scenă de operă. Înainte de intrarea în corsete, cele trei tinere suple (nu se putea altfel!) erau obligate să facă 30 de minute de exerciții fizice. După care… aveau de cântat, nu glumă.

Fricka (mezzosopranaStephanie Blythe) și Wotan (bas-baritonul Bryn Terfel)

La fel de spectaculoasă a fost urcarea zeilor în Walhalla, la final, pe verticală, da, pe verticală, pe o cale de raze multicolore și sub un curcubeu fascinant. Din nou, cablurile și-au făcut datoria numai că aici nu trăgeau trei silfide ci, printre alții, pe corpolentul Wotan (bas-baritonul Bryn Terfel) și pe exagerat supraponderala Fricka (mezzosoprana Stephanie Blythe).

Jurassic Park

În Nibelheim, Wotan și Loge descoperă o lume a chinului, în care sclavii schilozi ai piticului Alberich trudesc din greu la făurirea odoarelor din aur. Până și sudoarea le este întipărită pe figuri de către minuțioșii machiori ai Metropolitanului.

Aici însă, în scena a treia, Lepage scapă frâiele către kitsch. Se știe că, din cauza șmecherului Loge, Alberich se transformă, pe rând, într-un balaur monstruos și într-o broască hidoasă. Chiar așa a fost, cu o butaforie proastă, de inspirație Jurassic Park. Până și americanii s-au foit și au râs la apariția batracianului. Se pare însă că fluturările prin aer și loviturile inabile ale cozii balaurului au fost mai bine… primite, deși jivina nu scuipa flăcări și își mișca maxilarele destul de greu. De gustibus… Decât niște reprezentări puerile, super-tehnica regizorului putea să imagineze altceva, o proiecție, un joc de lumini sau chiar combinări sugestive ale celor 24 de planșee.

Culoarea rămâne un element esențial în simbolistică și Lepage a folosit-o cu prisosință. L-a înconjurat pe Loge, zeul focului, în lumină arămie întețită de lanternele palmate. I-a îmbrăcat pe întunecatul Donner în straie cu reflexe vineții, pe pura Freia în galben luminos și pe clarvăzătoarea Erda în alb. François St-Aubin a desenat costumele cu tentă de epocă, reușind astfel simbioza clasicului cu modernul decorurilor.

Alberich (bas-baritonul Eric Owens) și Wotan (bas-baritonul Bryn Terfel)

În toată concepția, Lepage a realizat, fără îndoială, o superproducție cu multe momente ce vor deveni referințe. Am vorbit despre ele. A servit bine caracterul epic al tramei și s-a pliat muzicii, libretului. În fața spectaculosului, rămâne însă de discutat impactul emoțional. Cred că în acest plan, clipele de introspecție psihologică au fost mult prea puține, cu personaje cantonate într-o surprinzătoare liniaritate… Fricka, Freia, Froh. Oarecari subtilități au venit din partea lui Wotan și a insinuantului Loge (tenorul Richard Croft).

Concepând rolul în tușe groase, potrivite pentru Alberich, bas-baritonul Eric Owens a jucat fără reproș, cu duritatea și furia venite din demență, obsesie și patimă. Fratele său, neajutoratul și diformul Mime, a găsit în tenorul Gerhard Siegel un excelent constructor de personaje de caracter, a cărui povestire din scena a treia a impresionat prin expresie și culori de glas.

În căutarea legendelor

Sigur că, prin voce și ținută, galezul Bryn Terfel a fost statuar în rolul stăpânului zeilor deși fără autoritatea legendarilor predecesori Ferdinand Frantz sau Hans Hotter. Cântă însă cu sonorități robuste. La fel ca și Eric Owens, Alberich risipitor de energie dar eficient și exploziv. M-am gândit o secundă că americanul ar putea să reflecteze la **Oedipe**-ul enescian, opus în perpetuă căutare de interpreți pentru rolul titular.

Cu glas solid, egal pe registre și dominator s-a arătat Stephanie Blythe, Richard Croft a dus la bun sfârșit, cu incisivitate, pretențioasa partitură a lui Loge iar fratele său Dwayne, bariton de marcă al teatrului din Manhattan, a intervenit cu glas de tunet la final în tirada lui Donner, zeul... tunetului. Cei doi uriași, Fasolt și Fafner, au avut prin bașii Franz-Josef Selig și Hans-Peter König două glasuri abisale, cu o preferință – personală – pentru timbralitatea cavernoasă a ultimului. Poate că soprana Wendy Bryn Harmen (Freia) și contralta Patricia Bardon (Erda) nu s-au ridicat la înălțimea partenerilor dar s-a simțit stăpânirea stilistică. Cu intervenții mai mici, Froh a fost tenorul Adam Diegel. Nu trebuie uitate vocile de cristal ale Fiicelor Rinului, exemplare prin coerență și muzicalitate.

Tumult sonor

De altfel, întreaga pregătire muzicală a fost exemplară. I s-a datorat dirijorului James Levine, directorul artistic al Operei Metropolitan, un şef de orchestră cu gestualitate când expansivă, când relativ economică dar care ştie să contureze filonul narativ al lucrării la dimensiune epopeică, cu tempi suficient de susţinuţi pentru a derula captivant legenda. Sonorităţile minunatului ansamblu instrumental au fost masive, tulburătoare, grandioase. De aici se pare că a venit extrapolarea care s-a simţit pe alocuri. Levine a gândit totul cu multă forţă. Preludiul operei, care începe cu celebrele note susţinute de Mi bemol şi se transformă într-o scriitură în Mi bemol major pe parcursul a 136 de măsuri timp de patru minute – valurile Rinului –, a pornit în crescendo de la forte până la fortessissimo, contrar notaţiilor wagneriene care merg de la pianissimo la mezzoforte-forte. Tot aşa, în tumultul urcării zeilor în Walhalla, planurile orchestrale s-au amestecat şi ameninţătoarea temă a pieirii divinităţii, prevestită de Erda, s-a văzut topită în efluviile sonore. Per ansamblu însă, o realizare monumentală.

Aurul Rinului la New York a devenit „Aurul Metropolitanului”. În primăvară urmează **Walkiria** iar în stagiunea 2011-2012 **Siegfried** şi, probabil, **Amurgul zeilor**. Cel puţin din perspectivă wagneriană, anul 2013 este pregătit cum se cuvine. Rămâne de văzut la ce mari spectacole de Verdi se gândeşte managerul general Peter Gelb şi consilierul său Ioan Holender.